

WYMAGANIA EDUKACYJNE Z JĘZYKA POLSKIEGO DOSTOSOWANE DO INDYWIDUALNYCH POTRZEB PSYCHOFIZYCZNYCH I EDUKACYJNYCH UCZNIÓW KL.VII

Podstawa prawna: Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej (...)

Przedmiotowy system oceniania zawiera szczegółowe kryteria dotyczące wiadomości i umiejętności, jakie powinien opanować uczeń w ciągu roku nauki języka polskiego w klasie VII. Został opracowany na podstawie Programu nauczania ogólnego języka polskiego w klasach IV-VIII szkoły podstawowej „NOWE Słowa na start” Marleny Derlukiewicz.

1. Kontrola i ocena osiągnięć uczniów

Sprawdzanie osiągnięć uczniów powinno być prowadzone systematycznie.

Podstawą do sprawdzania umiejętności językowych i redakcyjnych uczniów, ich zdolności myślenia, nawyków ortograficznych i interpunkcyjnych są: wypracowania, testy, kartkówki, sprawdziany ortograficzne i interpunkcyjne oraz próbne sprawdziany przygotowujące do sprawdzianu ósmoklasisty.

Wypracowania należy opatrzyć komentarzem uświadamiającym uczniowi jego osiągnięcia, informującym o zaległościach, ukierunkowującym dalszą pracę.

Kontroli i ocenie podlegają również ustne wypowiedzi uczniów. Oceniając je, należy zwrócić uwagę na formułowanie własnych sądów, poprawność językową, słownictwo, logikę wypowiedzi.

Systematycznej kontroli podlegać będzie technika czytania, stopień rozumienia czytanego tekstu oraz sposób wygłaszania tekstów z pamięci.

Kontroli i ocenie podlegają również zeszyty uczniowskie – zeszyt przedmiotowy i zeszyt ćwiczeń.

Ponadto uczeń będzie oceniany za: aktywność na lekcji, prace długoterminowe, udział w konkursach szkolnych, pozaszkolnych, akademiach, przedstawieniach, różnorodnych działaniach twórczych prezentujących pasję i uzdolnienia.

Dwa razy w półroczu uczeń może zgłosić nieprzygotowanie do zajęć - nie dotyczy to zapowiedzianych sprawdzianów, testów z lektur i prac domowych długoterminowych, na których odrobienie uczeń miał więcej niż jeden dzień.

Treści nauczania wynikające z podstawy programowej są jednakowe dla wszystkich uczniów.

Na lekcjach nauczyciel stosuje zasadę indywidualizacji form i metod nauczania dostosowanych do potrzeb edukacyjnych i możliwości psychofizycznych ucznia. Dotyczy to również kwestii oceniania bieżącego na sprawdzianach, testach i innych zadaniach ustnych i pisemnych.

2. Punktacja za wykonanie zadań na sprawdzianach i testach

0-30%	31%- 50%	51%-70%	71%-90%	91% - 100%
niedostateczny	dopuszczający	dostateczny	dobry	bardzo dobry

Ocenę celującą otrzymuje uczeń, który ma 100% poprawnych odpowiedzi oraz rozwiąże dodatkowe zadanie sprawdzające wiedzę i umiejętności wykraczające poza program nauczania.

Każdy sprawdzian można poprawić tylko jeden raz.

OCENĘ NIEDOSTATECZNĄ otrzymuje uczeń, który nie spełnia wymagań kryterialnych na ocenę dopuszczającą.

Uczeń nie spełnia wymagań koniecznych i nawet przy pomocy nauczyciela nie jest w stanie rozwiązać zadania o elementarnym stopniu trudności.

1. Nie opanował podstawowych wiadomości z zakresu fonetyki, słowotwórstwa, słownictwa, frazeologii i redagowania wypowiedzi oraz elementarnych wiadomości z zakresu budowy i analizy utworu literackiego.
2. Nie opanował techniki głośnego i cichego czytania w stopniu umożliwiającym zrozumienie czytanego tekstu.
3. Jego wypowiedzi nie są poprawne pod względem językowym i rzeczowym.
4. W wypowiedziach pisemnych nie przestrzega reguł ortograficznych, językowych, stylistycznych, logicznych.
5. Nawet z pomocą nauczyciela nie jest w stanie rozwiązać zagadnienia o elementarnym stopniu trudności.
6. Nie zna treści lektur i utworów omawianych na lekcji.
7. Nie zna znaczenia pojęć i terminów .

OCENĘ DOPUSZCZAJĄCĄ (WYMAGANIA KONIECZNE) otrzymuje uczeń, który:

I. Kształcenie literackie i kulturowe

Czytanie utworów literackich

- rozumie pojęcia: epika, liryka i dramat;
- z pomocą nauczyciela próbuje wskazać cechy charakterystyczne rodzajów literackich;
- wie, że omawiany utwór jest: pamiętnikiem, fraszką, sonetem, pieśnią, balladą, satyrą, przypowieścią, nowelą, opowiadaniem, powieścią, tragedią, komedią, dramatem romantycznym;
- zna pojęcia: akt, scena, tekst główny, tekst poboczny - didaskalia, monolog, dialog, punkt kulminacyjny;
- potrafi podać autorów omawianych tekstów literackich: Jana Kochanowskiego, Ignacego Krasickiego, Aleksandra Fredry, Adama Mickiewicza, Henryka Sienkiewicza, Karola Dickensa, Antoine'a de Saint-Exupéry'ego;
- zna treść omawianych lektur; odpowiada na proste pytania dotyczące treści utworu;
- z pomocą nauczyciela odszukuje w krótkim tekście wskazane fragmenty;
- z pomocą nauczyciela próbuje wskazać sytuacje i postacie komiczne i tragiczne;
- rozumie pojęcia: fantastyka, realizm, nauka moralna, nastrój grozy, folklor, lud, dziady, dramat romantyczny, guślarz, wierzenia ludowe;
- z pomocą nauczyciela próbuje wskazać sceny, w których przenikają się światy ziemski i nadprzyrodzony;

- próbuje wskazać w tekście literackim: neologizm, archaizm, eufemizm, symbol, alegorię, personifikację, animizację, apostrofę, paradoks, pytanie retoryczne, ironię, wyraz dźwiękonaśladowczy;
- próbuje określić tematykę wiersza;
- określa, kto jest podmiotem lirycznym i adresatem utworu literackiego;
- wymienia elementy świata przedstawionego i próbuje wskazać je w tekście literackim;
- określa rodzaj narracji;
- próbuje nazwać wrażenia, jakie budzi w nim czytany tekst;
- potrafi wskazać bohaterów pierwszoplanowych, drugoplanowych, postaci epizodyczne;
- próbuje określać doświadczenia bohaterów literackich i porównuje je z własnymi;
- charakteryzuje uczucia łączące bohaterów;
- rozumie znaczenie terminów: renesans, humanizm, romantyzm, pozytywizm; powstanie narodowowyzwoleńcze;
- na ogół trafnie wskazuje przykłady pojęć: rym, rym gramatyczny, wiersz biały, wiersz wolny, powtórzenie, metafora, słowa potoczne, wyraz dźwiękonaśladowczy;
- rozumie znaczenie pojęć, na ogół potrafi je dopasować do definicji: optymizm, carpe diem, sentencja, motto, mała ojczyzna, puenta.

Odbiór tekstów kultury

- próbuje opisać obraz (wymienia użyte barwy, postacie i inne elementy przedstawione na obrazie);
- rozumie znaczenie terminów: plan pierwszy, plan drugi, tło, portret, paleta barw;
- z pomocą nauczyciela próbuje opisać rzeźbę, grafikę, fotografię;
- mówi o tytule obrazu, rzeźby, grafiki, fotografii;
- stara się ocenić walory estetyczne obrazu, rzeźby, grafiki, fotografii;
- z pomocą nauczyciela próbuje wymienić etapy rozwoju malarstwa, rzeźby, grafiki;
- czyta krótki tekst nieliteracki;
- z pomocą nauczyciela odpowiada na proste pytania dotyczące tekstu nieliterackiego;
- wymienia gatunki dziennikarskie i z pomocą nauczyciela próbuje je przyporządkować: reportaż, wywiad, artykuł, felieton;
- w krótkich zdaniach relacjonuje treść przeczytanego reportażu, wywiadu, artykułu, felietonu;
- podaje w tekstach współczesnej kultury popularnej (np. w filmach, komiksach, piosenkach) przykład nawiązania do tradycyjnych wątków literackich i kulturowych;
- próbuje omówić specyfikę teatru starożytnej Grecji;
- rozumie znaczenie terminów: przedstawienie realistyczne, przedstawienie fantastyczne.

II. Kształcenie językowe

Gramatyka języka polskiego

- z pomocą nauczyciela nazywa czasowniki osobowe, nieosobowe, dokonane, niedokonane;
- wie, przez co odmienia się czasownik osobowy;
- z pomocą nauczyciela odróżnia formy nieosobowe czasownika od form osobowych;
- rozumie znaczenie terminów: strona czynna, strona bierna, czasownik przechodni, czasownik nieprzechodni;
- z pomocą nauczyciela potrafi przekształcić według wzoru czasowniki w stronie czynnej na bierną i odwrotnie;
- z pomocą nauczyciela wskazuje imiesłowy w tekście;
- rozumie i z pomocą nauczyciela próbuje wyjaśniać znaczenie terminów: wyraz podstawowy, wyraz pochodny, temat słowotwórczy, formant, rodzina wyrazów, wyrazy pokrewne, rdzeń, kategoria słowotwórcza;
- z pomocą nauczyciela próbuje rozpoznać wyraz podstawowy i wyraz pochodny;

- z pomocą nauczyciela dokonuje analizy słowotwórczej wyrazów pochodnych;
- z pomocą nauczyciela wskazuje rodzaje formantów: przedrostek, wrostek, przyrostek, formant zerowy;
- tworzy wyrazy pochodne i bliskoznaczne od podanego wyrazu;
- wskazuje skrótowce i próbuje je odmieniać;
- podaje pełną nazwę niektórych skrótowców;
- rozumie ogólne zasady tworzenia wyrazów złożonych i wymienia ich typy;
- rozumie znaczenie terminów: głoska, spółgłoska, samogłoska, litera;
- z pomocą nauczyciela dokonuje podziału wyrazu na głoski, litery, sylaby;
- wie, jaką rolę pełni „i” w wyrazach;
- z pomocą nauczyciela wskazuje w wyrazie samogłoski i spółgłoski;
- wymienia pary głosek dźwięcznych i bezdźwięcznych;
- wskazuje błędy w wymowie wyrazów;
- rozumie znaczenie terminów: upodobnienie fonetyczne, ubezdźwięcznienie, udźwięcznienie, upodobnienia wsteczne i postępowe, upodobnienia wewnątrzwyrazowe, upodobnienia międzywyrazowe, utrata dźwięczności na końcu wyrazu, uproszczenie grupy spółgłoskowej;
- z pomocą nauczyciela analizuje wyrazy ze względu na upodobnienia;
- wymienia samogłoski nosowe, potrafi je prawidłowo wymawiać w wyrazach;
- stara się poprawnie akcentować wyrazy;
- z pomocą nauczyciela rozpoznaje typy zdań złożonych podrzędnie i współrzędnie;
- na ogół poprawnie przekształca zdania pojedyncze w złożone i odwrotnie;
- tworzy zdania złożone;
- zna pojęcie wypowiedzenia wielokrotnie złożonego;
- z pomocą nauczyciela potrafi wskazać w tekście wypowiedzenie wielokrotnie złożone;
- stara się stosować w wypowiedziach ustnych i pisemnych wypowiedzenia wielokrotnie złożone;
- zna pojęcie mowy zależnej i niezależnej;
- z pomocą nauczyciela próbuje wyodrębnić w tekście mowę niezależną;
- kierując się wzorem, przekształca wypowiedzi w mowie niezależnej na mowę zależną i odwrotnie.

Zróżnicowanie języka

- rozumie pojęcia: archaizm, neologizm;
- wie, że język podlega zmianom;
- wie, że istnieją odmiany języka: mówiony i pisany, z pomocą nauczyciela wskazuje różnice między nimi;
- z pomocą nauczyciela potrafi zakwalifikować teksty ze względu na zróżnicowanie stylistyczne: tekst literacki, tekst naukowy;
- dostrzega różnicę między językiem potocznym a oficjalnym;
- rozumie znaczenie niektórych frazeologizmów.

Komunikacja językowa i kultura języka

- próbuje dostosować sposób wypowiedzi do sytuacji;
- próbuje posługiwać się poznany na lekcjach słownictwem;
- stara się poprawiać błędy językowe wskazane przez nauczyciela;
- dostosowuje swoją wypowiedź do sytuacji;
- stara się stosować zasady grzeczności językowej w wypowiedziach;
- dba o poziom swoich wypowiedzi: używa odpowiedniego słownictwa, starannie buduje zdania, używa różnych rodzajów wypowiedzeń, uważa na dykcję.

Ortografia i interpunkcja

- stara się wykorzystać wiedzę o różnicach w pisowni samogłosek ą i ę;

- próbuje stosować zasady pisowni *i, j*; partykuły „nie” z imiesłowami; pisowni wyrazów złożonych; przedrostków i przyrostków;
- próbuje stosować zasady interpunkcji zdań złożonych;
- z pomocą nauczyciela wskazuje spójniki, przed którymi należy postawić przecinek w zdaniu złożonym współrzędnie;
- z pomocą nauczyciela odwzorowuje zasady interpunkcji wypowiedzenia wielokrotnie złożonego;
- wymienia zasady pisowni przymiotników złożonych z łącznikiem i bez łącznika; poprawnie zapisuje te przymiotniki;
- zna zasady interpunkcyjne stosowane podczas cytowania cudzych tekstów.

III. Tworzenie wypowiedzi

Elementy retoryki

- wskazuje tezę, argumenty i przykłady w podanym tekście;
- z pomocą nauczyciela formułuje temat, argumenty oraz plan wypowiedzi argumentacyjnej;
- stara się wskazać zdanie główne akapitu w podanym tekście;
- stara się odróżniać argument od przykładu;
- z pomocą nauczyciela formułuje argumenty do podanej tezy, podaje przykłady do argumentów;
- z pomocą nauczyciela próbuje wyrazić swoją opinię, zająć stanowisko w dyskusji, wyjaśnić sens fragmentu tekstu;
- formułuje proste pytania do tekstu;
- wskazuje cechy dobrze skomponowanego tekstu;
- z pomocą nauczyciela stara się tworzyć wypowiedź wewnątrznie spójną;
- odtwarza najważniejsze fakty, sądy i opinie;
- zna znaczenie terminów: *teza, argument, wnioski, hipoteza*;
- potrafi wskazać cele podjęcia dyskusji;
- wymienia cechy dobrego dyskutanta;
- wymienia nieuczciwe chwytły stosowane w dyskusji.

Mówienie i pisanie

- tworzy proste wypowiedzi ustne;
- próbuje opowiedzieć przeczytany tekst;
- z pomocą nauczyciela przygotowuje plan swojej wypowiedzi ustnej lub pisemnej;
- recytuje utwór z pamięci (dopuszcza się możliwość recytacji nie na forum klasy);
- w pracach pisemnych uwzględnia podział tekstu na trzy części: wstęp, rozwinięcie, zakończenie;
- tworząc wypowiedź, korzysta ze słownictwa typowego dla danej formy;
- stosuje akapity jako element porządkujący wypowiedź;
- tworzy tekst wewnątrznie spójny, używając odpowiednich środków językowych;
- z pomocą nauczyciela pisze proste teksty: notatkę, plan, opis przedmiotu;
- uzupełnia prosty schemat, tabelę;
- pisze kilkudzaniową charakterystykę postaci, autocharakterystykę, charakterystykę porównawczą; wskazuje elementy składające się na charakterystykę;
- podejmuje próbę napisania charakterystyki statycznej i dynamicznej;
- korzystając ze schematu za pomocą prostych zdań pisze opis sytuacji, przeżyć, dzieła sztuki;
- tworzy plan rozprawki;
- pisze wstęp rozprawki zawierający tezę;

- pisze rozprawkę zawierającą próbę argumentacji;
- pisze zakończenie rozprawki zgodnie z podanym schematem;
- wymienia trzy możliwe schematy pisania rozprawki;
- próbuje przygotować wywiad z wybraną osobą;
- rozumie znaczenie terminów: *cytat, prawo autorskie, plagiat, źródło, przypis bibliograficzny*;
- stara się uwzględnić zasady cytowania cudzych tekstów.

IV. Samokształcenie

- stara się znaleźć informacje w innych źródłach niż podręcznik;
- korzysta ze słowników, np: ortograficznego, języka polskiego, wyrazów obcych, wyrazów bliskoznacznych;
- korzysta z wystaw, prelekcji, przedstawień;
- bierze udział w pracach grupy projektowej;
- przygotowuje proste prezentacje, plakaty i inne materiały, ewentualnie przedstawia je na forum;
- słucha z uwagą i zrozumieniem;
- odrabia prace domowe;
- dba o zeszyt przedmiotowy i zeszyt ćwiczeń;
- kształtuje nawyk systematycznego uczenia się;
- korzysta z pozalekcyjnej pomocy nauczyciela;
- przygotowuje sprawozdanie na temat samodzielnie przeczytanej lektury.

OCENĘ DOSTATECZNĄ (WYMAGANIA PODSTAWOWE) otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dopuszczającą oraz:

I. Kształcenie literackie i kulturowe

Czytanie utworów literackich

- z pomocą nauczyciela próbuje określić rodzaj literacki omawianego utworu;
- z pomocą nauczyciela wymienia podstawowe cechy rodzajów i gatunków literackich;
- z pomocą nauczyciela określa przynależność utworu do rodzaju literackiego;
- potrafi podać autorów omawianych tekstów literackich, wymienia najważniejsze etapy życia: Jana Kochanowskiego, Ignacego Krasickiego, Aleksandra Fredry, Adama Mickiewicza, Henryka Sienkiewicza, Karola Dickensa, Antoine'a de Saint-Exupéry'ego;
- rozpoznaje: pamiętnik, fraszkę, sonet, pieśń, balladę, satyrę, przypowieść, nowelę, opowiadanie, powieść, tragedię, komedię, dramat romantyczny;
- za pomocą krótkich zdań prezentuje elementy biografii autorów omawianych tekstów kultury;
- z pomocą nauczyciela wskazuje przykłady pojęć: wiersz sylabiczny, rym, rym gramatyczny, wiersz biały, wiersz wolny, powtórzenie, metafora, słowa potoczne, wyraz dźwiękonaśladowczy;
- z pomocą nauczyciela wymienia najważniejsze cechy epoki oświecenia, romantyzmu, pozytywizmu, epoki wiktoriańskiej;
- samodzielnie opowiada treść omawianych lektur, korzystając z notatek i innych materiałów własnych;
- charakteryzuje bohaterów i ocenia ich postępowanie;
- próbuje zinterpretować tytuł;
- z pomocą nauczyciela odszukuje w tekście wskazane fragmenty;
- wskazuje wątek główny i wątki poboczne utworu;
- z pomocą nauczyciela omawia świat przedstawiony;

- określa temat dzieła;
- wskazuje punkt kulminacyjny;
- z pomocą nauczyciela dokonuje podziału utworu na części tematyczne;
- rozumie znaczenie pojęć, na ogół używa ich w poprawnym kontekście: optymizm, carpe diem, sentencja, motto, mała ojczyzna, puenta;
- wskazuje sytuacje i postacie komiczne i tragiczne;
- na ogół poprawnie posługuje się pojęciami: akt, scena, tekst główny, tekst poboczny - didaskalia, monolog, dialog, punkt kulminacyjny;
- rozumie pojęcia i potrafi je wyjaśnić: fantastyka, realizm, nauka moralna, nastrój grozy, folklor, lud, dziady, dramat romantyczny, guślarz, wierzenia ludowe;
- próbuje zdefiniować pojęcia: komizm, ironia;
- z pomocą nauczyciela próbuje wskazać sceny, w których przenikają się światy ziemski i nadprzyrodzony;
- z pomocą nauczyciela wskazuje przykłady: komizmu postaci, komizmu słowa, komizmu sytuacji;
- omawia cechy gatunkowe tragedii i komedii;
- próbuje określić podmiot liryczny i adresata utworu literackiego;
- podejmuje próbę interpretacji wiersza;
- próbuje określić typ utworu lirycznego;
- z pomocą nauczyciela podaje nazwy rymów występujących w wierszu;
- podaje nazwy środków stylistycznych użytych w wierszu;
- wskazuje cechy wiersza wolnego;
- wypowiada się na temat narratora i narracji w utworze;
- wskazuje w utworze cechy literatury fantastycznej;
- wskazuje cechy gatunkowe noweli, opowiadania, powieści;
- wskazuje elementy realistyczne i fantastyczne utworu.

Odbiór tekstów kultury

- krótko opisuje obraz (wymienia użyte barwy, postacie, określa tematykę obrazu);
- z pomocą nauczyciela wskazuje najważniejsze cechy malarstwa, rzeźby, grafiki na poszczególnych etapach;
- rozróżnia najważniejsze typy dzieł malarskich ze względu na temat;
- wskazuje elementy realistyczne i fantastyczne na obrazie;
- odróżnia grafikę artystyczną od grafiki użytkowej;
- z pomocą nauczyciela krótko ocenia walory estetyczne i prostymi zdaniami opisuje: obraz, rzeźbę, grafikę, fotografię;
- próbuje interpretować tytuł obrazu, rzeźby, grafiki, fotografii;
- wymienia nazwy epok literackich;
- z pomocą nauczyciela czyta tekst nieliteracki ze zrozumieniem;
- odpowiada na proste pytania dotyczące tekstu nieliterackiego;
- z pomocą nauczyciela rozpoznaje gatunki dziennikarskie: reportaż, wywiad, artykuł, felieton;
- wymienia cechy artykułu wskazujące na jego przynależność do publicystyki;
- próbuje podać w tekstach współczesnej kultury popularnej (np. w filmach, komiksach, piosenkach) przykład nawiązania do tradycyjnych wątków literackich i kulturowych;
- wskazuje zmiany, jakie zaszły w rozwoju teatru;
- rozpoznaje elementy języka teatru w przedstawieniu;
- z pomocą nauczyciela omawia specyfikę teatru w starożytnej Grecji i teatru elżbietańskiego;
- wymienia symbole zawarte w omawianym tekście kultury.

II. Kształcenie językowe

Gramatyka języka polskiego

- określa formy gramatyczne czasownika;
- z pomocą nauczyciela odróżnia czasowniki przechodnie od czasowników nieprzechodnich;
- z pomocą nauczyciela przekształca zdania ze strony czynnej na bierną i odwrotnie;
- uzupełnia zdania czasownikami w odpowiedniej formie;
- zna podział imiesłów;
- z pomocą nauczyciela zamienia imiesłów na czasownik osobowy i odwrotnie;
- wie, czym jest i rozpoznaje imiesłowowy równoważnik zdania;
- z pomocą nauczyciela tworzy imiesłowy od podanych czasowników;
- z pomocą nauczyciela odmienia imiesłowy przymiotnikowe;
- definiuje terminy: wyraz podstawowy, wyraz pochodny, temat słowotwórczy, formant, rodzina wyrazów, wyrazy pokrewne, rdzeń, kategoria słowotwórcza, oboczność; - rozpoznaje wyraz podstawowy i wyraz pochodny;
- z pomocą nauczyciela wskazuje podstawę słowotwórczą i formant;
- nazywa typ formantu;
- z pomocą nauczyciela próbuje stworzyć rodzinę wyrazów na wykresie, wskazać rdzeń oraz oboczności w rdzeniu;
- z pomocą nauczyciela wyjaśnia znaczenie wyrazów pochodnych z podaniem definicji słowotwórczej;
- z pomocą nauczyciela przyporządkowuje wyrazy do kategorii słowotwórczej;
- z pomocą nauczyciela wskazuje wyrazy należące do jednej rodziny;
- wskazuje wyraz podstawowy w parze wyrazów pokrewnych;
- z pomocą nauczyciela wyjaśnia różnicę między wyrazami pokrewnymi a bliskoznacznymi – potrafi je odpowiednio zakwalifikować;
- z pomocą nauczyciela odnajduje skrótowce w tekście;
- wyjaśnia znaczenie skrótowców i skrótów;
- zna typy wyrazów złożonych;
- z pomocą nauczyciela odróżnia zrosty od złożeń;
- wymienia głoski dźwięczne i bezdźwięczne;
- z pomocą nauczyciela wskazuje kierunek upodobnienia w podanych wyrazach;
- z pomocą nauczyciela wskazuje upodobnienia międzywyrazowe w podanym tekście;
- rozumie, na czym polega różnica między wymową a pisownią;
- rozumie proces upodobnień wewnątrzwyrazowych i międzywyrazowych, uproszczenia grup spółgłoskowych oraz utraty dźwięczności na końcu wyrazu;
- z pomocą nauczyciela określa funkcję głoski *i* w podanych wyrazach;
- poprawnie akcentuje przeczytane wyrazy;
- z pomocą nauczyciela zapisuje wymowę wyrazu i wskazuje różnice pomiędzy wymową a pisownią;
- na ogół poprawnie wymawia wyrazy;
- potrafi uzupełnić zdanie wskazanym zdaniem składowym;
- rozumie różnicę między zdaniem a wypowiedzeniem;
- z pomocą nauczyciela wskazuje zdania złożone współrzędnie i podrzędnie i określa ich typy;
- z pomocą nauczyciela przyporządkowuje zdania złożone stosownie do podanego wykresu;
- wskazuje zdanie główne w wypowiedzeniu złożonym;
- z pomocą nauczyciela próbuje rozpoznawać wypowiedzenia wielokrotnie złożone;
- z pomocą nauczyciela przekształca kilka wypowiedzeń pojedynczych w wielokrotnie złożone i odwrotnie;
- z pomocą nauczyciela stara się dokonać analizy składniowej wypowiedzeń złożonych;
- wie, czym jest mowa zależna i niezależna;
- stara się rozpoznać funkcje stylistyczne mowy niezależnej;
- z pomocą nauczyciela stara się przekształcać wypowiedzenia w mowie niezależnej na mowę zależną

- i odwrotnie;
- z pomocą nauczyciela zapisuje dowolny dialog w formie mowy zależnej, stosując poprawną interpunkcję;
- stosuje odpowiednie słownictwo przy wprowadzaniu cytatów;
- z pomocą nauczyciela wplata cytat w wypowiedź, stosując odpowiednie zwroty wprowadzające i znaki interpunkcyjne.

Zróżnicowanie języka

- z pomocą nauczyciela odszukuje w tekście archaizmy i neologizmy;
- podaje definicje archaizmów i neologizmów;
- dostrzega zmiany zachodzące w języku polskim;
- rozpoznaje wyrazy rodzime i zapożyczone;
- wskazuje różnice między językiem potocznym a oficjalnym;
- rozumie znaczenie większości frazeologizmów.

Komunikacja językowa i kultura języka

- dostosowuje sposób wypowiedzi do sytuacji;
- na ogół poprawnie posługuje się słownictwem poznany na lekcjach;
- w swoich wypowiedziach stosuje zasady grzeczności językowej;
- poprawia błędy językowe wskazane przez nauczyciela.

Ortografia i interpunkcja

- stara się poprawnie zapisywać samogłoski: ą i ę;
- stara się stosować zasady pisowni i, j;
- stara się stosować zasady pisowni partykuły „nie” z imiesłowami;
- z pomocą nauczyciela próbuje prawidłowo zapisywać wyrazy złożone;
- zna zasady pisowni przedrostków i przyrostków i stara się je stosować;
- stara się stosować zasady interpunkcji zdań złożonych i wielokrotnie złożonych;
- z pomocą nauczyciela próbuje stosować zasady interpunkcyjne dotyczące używania cytatów;
- z pomocą nauczyciela zapisuje wyrazy z odpowiednimi przedrostkami i przyrostkami.

III. Tworzenie wypowiedzi

Elementy retoryki

- z pomocą nauczyciela próbuje wskazać tezę, argumenty i przykłady w podanym tekście;
- próbuje samodzielnie sformułować temat, argumenty oraz plan wypowiedzi argumentacyjnej;
- na ogół poprawnie wskazuje zdanie główne akapitu w podanym tekście;
- na ogół poprawnie odróżnia argument od przykładu;
- z pomocą nauczyciela próbuje formułować argumenty do podanej tezy, podawać przykłady do argumentów;
- za pomocą prostych zdań krótko wyraża swoją opinię;
- stara się zająć stanowisko w dyskusji, wyjaśnić sens fragmentu tekstu;

- z pomocą nauczyciela w prostych sytuacjach prezentuje swoje stanowisko.

Mówienie i pisanie

- z pomocą nauczyciela wypowiada się w sposób uporządkowany: opowiada zdarzenia w porządku chronologicznym, streszcza utwory fabularne;
- recytuje utwór, starając się oddać jego ogólny nastrój i sens;
- pisze notatkę, plan, opis przedmiotu stosując zasady kompozycyjne i odpowiednie słownictwo;
- buduje ramowy i szczegółowy plan wypowiedzi;
- stosuje słownictwo właściwe charakterystyce;
- pisze charakterystykę, uwzględniając przedstawienie postaci, wygląd, cechy charakteru, ocenę postaci;
- dzieli wypowiedzi na części kompozycyjne (wstęp, rozwinięcie, zakończenie);
- stosuje słownictwo przydatne w wypowiedzi argumentacyjnej;
- z pomocą nauczyciela pisze rozprawkę zgodnie ze schematem;
- z pomocą nauczyciela pisze rozprawkę zawierającą prostą, ale trafną argumentację;
- z pomocą nauczyciela formułuje plan wypowiedzi argumentacyjnej;
- porządkuje podaną wypowiedź;
- tworzy wewnątrznie uporządkowane wypracowanie o umiarkowanym stopniu spójności.

IV. Samokształcenie

- szuka informacji w innych źródłach niż podręcznik;
- stara się aktywnie uczestniczyć w pracach grupy projektowej;
- przygotowuje proste prezentacje, plakaty;
- systematycznie odrabia prace domowe;
- stara się zabrać głos w dyskusji;
- próbuje wyrażać krótko własne zdanie;
- systematycznie pogłębia swoją wiedzę;
- dba o estetykę zeszytu przedmiotowego i zeszytu ćwiczeń;
- prezentuje na forum (lub poza forum) własne dokonania czytelnicze.

OCENĘ DOBRĄ (WYMAGANIA ROZSZERZONE) otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dostateczną oraz:

I. Kształcenie literackie i kulturowe

Czytanie utworów literackich

- rozpoznaje rodzaj literacki omawianego utworu;
- wymienia cechy rodzajów literackich;
- zna cechy gatunkowe: pamiętnika, fraszki, sonetu, pieśni, ballady, satyry, przypowieści, noweli, opowiadania, powieści, tragedii, komedii, dramatu romantycznego;
- prezentuje elementy biografii autorów omawianych tekstów kultury i charakteryzuje ich twórczość;
- wskazuje cechy charakterystyczne oświecenia, romantyzmu, pozytywizmu, epoki wiktoriańskiej;
- wskazuje w tekście literackim: neologizm, archaizm, eufemizm, symbol, alegorię, personifikację,

- animizację, apostrofe, paradoks, pytanie retoryczne, ironię, wyraz dźwiękonaśladowczy, i podaje ich znaczenie;
- rozumie znaczenie pojęć, używa ich w poprawnym kontekście: optymizm, carpe diem, sentencja, motto, mała ojczyzna, puenta;
  - umiejscawia powstanie omawianych utworów w czasie;
  - opowiada treść omawianych lektur, korzystając z własnych notatek;
  - interpretuje tytuł utworu;
  - z pomocą nauczyciela przedstawia ciąg przyczynowo- skutkowy w utworze;
  - cytuje fragmenty potwierdzające odpowiedź;
  - rozumie motywację, nazywa emocje postaci;
  - ocenia postępowanie postaci;
  - opisuje wewnętrzną przemianę bohaterów;
  - rozpoznaje znaczenie symboliczne tekstu;
  - odczytuje sens metaforyczny utworu;
  - odróżnia symbol od alegorii;
  - wskazuje w utworze cechy przypowieści;
  - interpretuje znaczenie aforyzmów w utworze;
  - wyjaśnia sens puenty utworu;
  - omawia funkcję elementów fantastycznych w utworze;
  - omawia funkcję środków stylistycznych użytych w utworach;
  - wyjaśnia sens motto;
  - wskazuje cechy gatunkowe utworu;
  - formułuje główne przesłanie tekstu;
  - omawia funkcję neologizmów i archaizmów zastosowanych w utworze;
  - formułuje podstawowe pytania do tekstu i odpowiada na nie;
  - opisuje nastrój utworu;
  - posługuje się pojęciami: akt, scena, tekst główny, tekst poboczny - didaskalia, monolog, dialog, punkt kulminacyjny;
  - wskazuje sceny, w których przenikają się światy ziemski i nadprzyrodzony;
  - wyjaśnia, na czym polega komizm charakterów, komizm sytuacyjny i komizm słowny w dramacie;
  - umie wskazać sytuacje i postacie komiczne i tragiczne;
  - poprawnie posługuje się pojęciami: komizm, ironia;
  - wskazuje cechy dramatu romantycznego;
  - omawia tematykę wiersza;
  - określa podmiot liryczny i adresata utworu literackiego;
  - dokonuje interpretacji wiersza;
  - opisuje przeżycia, których doświadcza podmiot liryczny;
  - interpretuje metafory zawarte w wierszu;
  - z pomocą nauczyciela interpretuje frazeologizmy;
  - omawia język wiersza;
  - omawia funkcję narratora i narracji;
  - omawia sposób przedstawienia wydarzeń.

Odbiór tekstów kultury

- opisuje obraz (wymienia użyte barwy, postacie, określa tematykę obrazu, uwzględnia podział na plany, wymienia elementy przedstawione na obrazie);
- opisuje rzeźbę, grafikę, ocenia ich walory artystyczne;
- interpretuje obraz, rzeźbę, grafikę;
- przedstawia na podstawie wybranych źródeł cechy impresjonizmu;
- odnajduje w dowolnych źródłach symboliczne znaczenia wskazanych elementów występujących

na obrazach;

- z pomocą nauczyciela omawia elementy języka malarstwa, rzeźby na wybranych dziełach;
- wymienia i opisuje najważniejsze techniki graficzne;
- wymienia w kolejności nazwy epok literackich;
- odpowiada na pytania dotyczące tekstu nieliterackiego;
- zna cechy gatunków dziennikarskich: reportażu, wywiadu, artykułu, felietonu;
- podaje przykład nawiązania do tradycyjnych wątków literackich i kulturowych w tekstach współczesnej kultury popularnej (np. w filmach, komiksach, piosenkach);
- wskazuje cechy teatru antycznego obecne współcześnie;
- omawia relacje pomiędzy dramatem a teatrem;
- omawia specyfikę teatru współczesnego;
- wyjaśnia znaczenie terminu *przedstawienie awangardowe*.

II. Kształcenie językowe

Gramatyka języka polskiego

- rozpoznaje i nazywa nieosobowe formy czasownika;
- redaguje zdania z nieosobowymi formami czasownika zakończonymi na *-no*, *-to*;
- z pomocą nauczyciela przekształca zdania, używając odpowiedniej formy czasownika;
- tworzy czasowniki dokonane poprzez dodanie przedrostków;
- wskazuje, w jakich okolicznościach używamy strony biernej;
- z pomocą nauczyciela odnajduje w tekście czasowniki w stronie biernej i wyjaśnia, w jakim celu zostały użyte;
- z pomocą nauczyciela tworzy imiesłowy przymiotnikowe i przysłówkowe;
- z pomocą nauczyciela przekształca zdania podrzędne w imiesłowy przymiotnikowe i przysłówkowe z określeniami;
- wskazuje wyraz podstawowy i pochodny;
- tworzy rodzinę wyrazów na wykresie;
- dokonuje prostej analizy słowotwórczej wyrazów;
- wskazuje w podanych parach wyrazów wyraz podstawowy i wyraz pochodny;
- wskazuje i nazywa formant w wyrazie pochodnym;
- z pomocą nauczyciela podkreśla rdzeń i wskazuje oboczności w rodzinie wyrazów;
- rozpoznaje rodzaje formantów, zna ich funkcje;
- tworzy stopień wyższy i najwyższy przymiotników i przysłówków;
- z pomocą nauczyciela poprawnie stosuje skrótowce w zdaniu;
- poprawnie zapisuje skróty podanych wyrażeń;
- tworzy poprawne przymiotniki złożone;
- przyporządkowuje wykresy do zdań;
- sporządza wykresy zdań złożonych współrzędnie i podrzędnie;
- z pomocą nauczyciela formułuje zdania podrzędne i stawia przecinki w odpowiednich miejscach;
- poprawnie nazywa rodzaje zdań złożonych;
- przekształca zdania złożone w zdania złożone z imiesłowowym równoważnikiem zdania;
- z pomocą nauczyciela sporządza wykres wypowiedzenia wielokrotnie złożonego;
- z pomocą nauczyciela przekształca grupy zdań pojedynczych w wypowiedzenia wielokrotnie złożone;
- umie wyodrębnić wypowiedzenia składowe w wypowiedzeniu wielokrotnie złożonym;
- umie przyporządkować podany wykres wypowiedzenia wielokrotnie złożonego wybranemu zdaniu;
- z pomocą nauczyciela dokonuje analizy składniowej wypowiedzenia wielokrotnie złożonego;
- dostrzega błędy składniowe w wypowiedzeniach wielokrotnie złożonych;
- rozpoznaje funkcje stylistyczne mowy niezależnej;

- na ogół poprawnie przekształca wypowiedzenia w mowie niezależnej w mowę zależną i odwrotnie;
- stosuje mowę niezależną w swoich wypowiedziach ustnych i pisemnych;
- z pomocą nauczyciela wyjaśnia proces upodobnień wewnątrzwyrazowych i międzywyrazowych;
- rozróżnia upodobnienia wsteczne i postępowe;
- z pomocą nauczyciela wyjaśnia, dlaczego wymowa niektórych przedrostków różni się od ich pisowni;
- z pomocą nauczyciela wyjaśnia zjawisko uproszczeń grup spółgłoskowych;
- wskazuje wyrazy, w których wolno lub należy upraszczać grupy spółgłoskowe;
- wskazuje wyrazy, w których nie wolno upraszczać grup spółgłoskowych;
- wyjaśnia zjawisko akcentu i poprawnie akcentuje wyrazy;
- wskazuje rzeczowniki, w których akcent pada na 3. sylabę od końca;
- poprawnie wymawia wyrazy.

Zróżnicowanie języka

- z pomocą nauczyciela wyjaśnia, jaki efekt uzyskał autor stosując archaizmy i neologizmy;
- wyjaśnia zmiany zachodzące w języku polskim;
- dostrzega zróżnicowanie słownictwa, w tym rozpoznaje słownictwo ogólnonarodowe i słownictwo o ograniczonym zasięgu (np. terminy naukowe, kolokwializmy);
- wie, co to są homonimy;
- wyróżnia środowiskowe i regionalne odmiany języka;
- rozumie pojęcie stylu.

Komunikacja językowa i kultura języka

- dostosowuje sposób wypowiedzi do sytuacji;
- poprawnie posługuje się słownictwem poznanym na lekcjach;
- poprawia trudne błędy językowe wskazane przez nauczyciela;
- rozumie, na czym polega błąd językowy.

Ortografia i interpunkcja

- na ogół poprawnie zapisuje samogłoski: ą i ę, i, j;
- na ogół poprawnie zapisuje partykułę „nie” z imiesłowami;
- z pomocą nauczyciela prawidłowo zapisuje proste wyrazy złożone;
- z pomocą nauczyciela stosuje zasady pisania przedrostków i przyrostków;
- na ogół poprawnie stosuje zasady interpunkcji zdań złożonych;
- na ogół poprawnie stosuje zasady interpunkcyjne dotyczące używania cytatów;
- z pomocą nauczyciela stosuje zasady pisowni przedrostków zakończonych na spółgłoskę.

III. Tworzenie wypowiedzi

Elementy retoryki

- z pomocą nauczyciela formułuje temat, argumenty oraz plan wypowiedzi argumentacyjnej;
- wskazuje zdanie główne akapitu w podanym tekście;
- na ogół poprawnie określa tezę tekstu;
- odróżnia argument od przykładu;

- z pomocą nauczyciela wskazuje tezę, argumenty i przykłady w podanym tekście;
- z pomocą nauczyciela formułuje proste argumenty do podanej tezy, podaje przykład do argumentów;
- z pomocą nauczyciela formułuje tezę do podanych argumentów;
- na ogół poprawnie hierarchizuje argumenty;
- z pomocą nauczyciela wskazuje w tekście argumenty nierzeczowe;
- krótko wyraża swoją opinię;
- zajmuje stanowisko w dyskusji, nakierowany przez nauczyciela wyjaśnia sens fragmentu tekstu;
- prezentuje swoje stanowisko.

Mówienie i pisanie

- w wypowiedziach stosuje bogate słownictwo, logiczną kompozycję;
- recytuje utwór poetycki, oddając jego ogólny nastrój i sens;
- nazywa emocje i wrażenia;
- w wypowiedziach gromadzi wyrazy określające i nazywające cechy charakteru na podstawie zachowań i postaw;
- stosuje akapit jako znak logicznego wyodrębnienia fragmentów wypowiedzi;
- tworzy logiczne i uporządkowane pod względem chronologicznym opisy sytuacji i przeżyć, świadomie wykorzystuje wyrazy określające następstwo czasowe;
- opowiada z perspektywy świadka i uczestnika zdarzeń, - wypowiada swoje stanowisko w dyskusji;
- w sposób uporządkowany opisuje przedmiot, miejsce, krajobraz, postać, fotografię, stosując słownictwo służące do formułowania ocen i opinii;
- stosuje podstawowe słownictwo charakterystyczne dla danej dziedziny sztuki;
- formułuje wstęp do wypracowania;
- pisze rozprawkę, zachowując właściwe proporcje między poszczególnymi częściami tekstu;
- stosuje słownictwo wprowadzające poszczególne argumenty;
- formułuje własne argumenty;
- pisze zakończenie rozprawki;
- tworzy wewnętrznie uporządkowane, na ogół spójne wypracowanie;
- z pomocą nauczyciela koryguje dane wypracowanie.

IV. Samokształcenie

- szuka informacji w kilku źródłach;
- aktywnie uczestniczy w pracach grupy projektowej;
- przygotowuje poprawne merytorycznie prezentacje, filmy, wystawy;
- zabiera głos w dyskusji;
- wyraża krótko, merytorycznie własne zdanie;
- rozwija umiejętność samodzielnej prezentacji wyników swojej pracy.

OCENĘ BARDZO DOBRĄ (WYMAGANIA DOPEŁNIAJĄCE) otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dobrą oraz:

I. Kształcenie literackie i kulturowe

Czytanie utworów literackich

- rozpoznaje rodzaj literacki omawianego utworu i uzasadnia swoją wypowiedź;
- wymienia cechy rodzajów literackich;
- omawia cechy gatunkowe: pamiętnika, fraszki, sonetu, pieśni, ballady, satyry, przypowieści, noweli, opowiadania, powieści, tragedii, komedii, dramatu romantycznego;
- zna biografie autorów omawianych tekstów kultury i dokładnie charakteryzuje ich twórczość;
- wskazuje elementy autobiograficzne w omawianych tekstach;
- wskazuje powiązania pomiędzy twórczością autora a światopoglądem epoki;
- wskazuje w tekście symbole, alegorie, zdania o charakterze sentencji;
- opisuje motywację postaci;
- wyraża własny sąd o postaciach i zdarzeniach;
- wyjaśnia motywy postępowania bohaterów;
- omawia genezę utworu;
- przedstawia własne refleksje na temat utworu;
- interpretuje puentę utworu;
- dostrzega stałe motywy literackie;
- tłumaczy różnice między symbolem a alegorią;
- formułuje wnikliwe pytania do tekstu i odpowiada na nie;
- ocenia postępowanie postaci z dokładnym uzasadnieniem;
- swobodnie posługuje się cytatami z tekstów kultury;
- wskazuje w tekście literackim: neologizm, archaizm, eufemizm, symbol, alegorię, personifikację, animizację, apostrofę, paradoks, pytanie retoryczne, ironię, wyraz dźwiękonaśladowczy, i omawia ich znaczenie;
- wypowiada się na temat własnego pojmowania pojęcia „małej ojczyzny”;
- rozumie znaczenie pojęć, używa ich w poprawnym kontekście: optymizm, carpe diem, sentencja, motto, mała ojczyzna, puenta;
- poprawnie posługuje się pojęciami: akt, scena, tekst główny, tekst poboczny - didaskalia, monolog, dialog, punkt kulminacyjny;
- wskazuje sytuacje i postacie komiczne i tragiczne oraz ich wpływ na interpretację utworu literackiego;
- wskazuje sceny, w których przenikają się światy ziemski i nadprzyrodzony i omawia skutki wprowadzenia do utworu elementów fantastyki;
- omawia znaczenie symboliczne tekstu i jego elementów;
- analizuje sposoby uzyskania odpowiedniego nastroju w dramacie;
- wypowiada się na temat aktualności prawd moralnych przedstawionych w utworze;
- omawia tematykę wiersza oraz jego znaczenie dosłowne i przenośne;
- przedstawia własne rozumienie utworu i je uzasadnia;
- interpretuje przesłanie utworu.

Odbiór tekstów kultury

- wskazuje elementy obrazu charakterystyczne dla jego autora;
- wskazuje cechy obrazu świadczące o jego przynależności do określonego nurtu w sztuce;

- ocenia walory estetyczne obrazu, rzeźby, grafiki, fotografii;
- opisuje symbolikę rzeźby, grafiki, fotografii;
- wyraża swoją opinię na temat dzieła plastycznego;
- omawia konteksty obrazów, rzeźb, np. biblijny, mitologiczny;
- interpretuje tytuł dzieła w odniesieniu do jego treści;
- wskazuje cechy impresjonizmu na obrazie;
- zna cechy charakterystyczne epok literackich;
- zna cechy nurtów w sztuce;
- omawia elementy języka rzeźby na wybranym dziele;
- rozróżnia najważniejsze typy dzieł rzeźbiarskich ze względu na temat;
- układa pytania dotyczące tekstu nieliterackiego;
- formułuje cechy gatunków dziennikarskich: reportażu, wywiadu, artykułu, felietonu na podstawie przykładu;
- wyjaśnia, na czym polega nawiązanie do tradycyjnych wątków literackich i kulturowych w tekstach współczesnej kultury popularnej (np. w filmach, komiksach, piosenkach);
- interpretuje wybrane przedstawienie teatralne.

II. Kształcenie językowe

Gramatyka języka polskiego

- używa form strony biernej w tekstach oficjalnych, np. w stylu urzędowym;
- modyfikuje wypowiedź za pomocą zmiany aspektu;
- sporządza notatkę z zastosowaniem nieosobowych form czasownika;
- wskazuje i poprawia błędy związane z użyciem imiesłów;
- redaguje tekst z użyciem wszystkich rodzajów imiesłów;
- redaguje tekst z użyciem imiesłów z przeczeniem *nie*;
- dokonuje bezbłędnej analizy słowotwórczej wyrazów;
- określa funkcje formantów słowotwórczych;
- objaśnia funkcje formantów w nadawaniu znaczenia wyrazom pochodnym;
- wyjaśnia realne i słowotwórcze znaczenie wyrazu;
- dokonuje analizy słowotwórczej wyrazów;
- sporządza wykresy rodziny wyrazów;
- zastępuje podane nazwy właściwymi skrótowcami;
- używa wyrazów złożonych w odpowiednim kontekście;
- tworzy własny tekst z użyciem wyrazów z przymiotnikami złożonymi;
- świadomie i celowo posługuje się różnymi rodzajami zdań złożonych w zależności od intencji;
- poprawnie rozpoznaje, tworzy i przekształca zdania złożone;
- poprawnie rozpoznaje, tworzy i przekształca zdania złożone w zdania złożone z imiesłowowym równoważnikiem zdania;
- poprawnie dokonuje analizy składniowej wypowiedzenia wielokrotnie złożonego;
- samodzielnie sporządza wykres wypowiedzenia złożonego;
- poprawnie i samodzielnie stosuje wypowiedzenia wielokrotnie złożone, zachowując spójność i logiczność wypowiedzi;
- poprawia błędy składniowe w wypowiedzeniach złożonych i wielokrotnie złożonych;
- dokonuje opisu składniowego sporządzonego wykresu;
- koryguje zbyt długie wypowiedzenia wielokrotnie złożone;
- potrafi wyjaśnić, czym charakteryzuje się mowa zależna i niezależna;
- celowo, poprawnie i świadomie przekształca i stosuje w swoich wypowiedziach mowę niezależną w mowę zależną i odwrotnie;

- wykorzystuje funkcje stylistyczne mowy zależnej i niezależnej w swoich wypowiedziach ustnych i pisemnych;
- wyjaśnia zjawisko uproszczeń grup spółgłoskowych;
- stosuje w wypowiedzi wyrazy, w których akcent pada na 3. i 4. sylabę od końca;
- znajduje i poprawia błędy w wymowie grup spółgłoskowych;
- dba o kulturę językową swoich wypowiedzi ustnych, poprawnie akcentując wyrazy;
- zauważa błędy w akcentowaniu wyrazów w publicznych wystąpieniach;
- koryguje błędy w wymowie i wyjaśnia ich przyczynę.

Zróznicowanie języka

- świadomie i celowo stosuje przysłowia i związki frazeologiczne zawierające archaizmy;
- tłumaczy, w jakim celu autorzy używają archaizmów i neologizmów;
- wyjaśnia zmiany zachodzące w języku polskim i przyczyny tych zmian;
- rozpoznaje wyrazy rodzime i zapożyczone;
- używa poprawnych form gramatycznych imion, nazwisk, nazw miejscowych i nazw mieszkańców;
- wykorzystuje sposoby wzbogacania słownictwa;
- rozumie znaczenie homonimów;
- wyróżnia środowiskowe i regionalne odmiany języka;
- rozumie pojęcie stylu, rozpoznaje styl potoczny, urzędowy, artystyczny, naukowy, publicystyczny.

Komunikacja językowa i kultura języka

- zawsze dostosowuje sposób wypowiedzi do sytuacji;
- ma bogaty zasób słów i posługuje się nim;
- potrafi poprawić błędy językowe w wypowiedziach innych osób;
- zna rodzaje błędów językowych;
- rozróżnia normę językową wzorcową oraz użytkową i stosuje się do nich.

Ortografia i interpunkcja

- bezbłędnie stosuje zasady pisowni: ą i ę, i, j;
- poprawnie zapisuje partykułę „nie” z imiesłowami;
- prawidłowo zapisuje wyrazy złożone;
- bezbłędnie stosuje zasady pisania przedrostków i przyrostków;
- pisze poprawnie pod względem interpunkcyjnym;
- tworzy własny tekst, wykorzystując w nim wyrazy z zakończeniami *-i*, *-ji* oraz *-ii*;
- przekształca tekst, stawiając przecinki w odpowiednich miejscach;
- tworzy własny tekst z użyciem wyrazów z przedrostkami oraz przyrostkami .

III. Tworzenie wypowiedzi

Elementy retoryki

- w pełni poprawnie formułuje temat, argumenty oraz plan wypowiedzi argumentacyjnej;
- odróżnia argument od przykładu;

- bezbłędnie wskazuje tezę, argumenty i przykłady w podanym tekście;
- formułuje argumenty do podanej tezy, podaje przykłady do argumentów;
- formułuje tezę do podanych argumentów;
- wyraża swoją opinię;
- zajmuje stanowisko w dyskusji, wyjaśnia sens fragmentu tekstu;
- hierarchizuje argumenty;
- odnajduje i nazywa chwyt argumentacyjne w tekście;
- wskazuje w tekście argumenty nierzeczowe;
- uogólnia, podsumowuje i porównuje.

Mówienie i pisanie

- buduje wypowiedzi o przejrzystej, logicznej kompozycji;
- opowiada, budując nastrój;
- recytując utwór, interpretuje go głosowo, wprowadza elementy dramy, właściwie operuje głosem;
- komponuje i przekształca plan wypowiedzi;
- pisze charakterystykę, rozprawkę, używając bogatego słownictwa;
- stosuje styl stosowny, konsekwentny, dostosowany do formy wypowiedzi;
- w tekście wyodrębnia – językowo i graficznie – części niezbędne dla jasnego przedstawienia realizacji tematu;
- tworzy wewnętrznie uporządkowane, spójne wypracowanie;
- formułuje wypowiedź o wnikliwej i konsekwentnej argumentacji, popartą trafnymi przykładami;
- wnikliwie przedstawia przy opisie dzieła sztuki elementy charakterystyczne, w sposób kompetentny omawia cechy sztuki, ocenia i interpretuje dzieło sztuki, ujawniając wrażliwość;
- pisze charakterystykę zawierającą opis wyglądu zewnętrznego postaci i wnikliwy opis cech charakteru konsekwentnie poparty trafnie dobranymi przykładami;
- pisze rozprawkę w której: zawarta została właściwa teza bądź hipoteza; argumentacja jest wnikliwa, przekonująca i konsekwentna; przedstawiona została własna opinia dotycząca zadanego tematu, ujawniająca szczególną wrażliwość/wnikliwość piszącego;
- przeprowadza wywiad;
- wskazuje błędy w podanym wywiadzie;
- wygłasza prezentację na forum klasy;
- wykorzystuje wiedzę literacko-kulturową w budowaniu dłuższych wypowiedzi.

V. Samokształcenie

- dokonuje krytycznej oceny informacji zamieszczonych w różnych źródłach;
- publicznie prezentuje wyniki swojej pracy;
- aktywnie uczestniczy w wykładach, prelekcjach;
- przygotowuje nowatorskie prezentacje, filmy, wystawy;
- zabiera głos w dyskusji, przekonując do swoich racji;
- cechuje go krytycyzm myślenia;
- rozwija umiejętność efektywnego posługiwania się technologią informacyjną w poszukiwaniu, porządkowaniu i wykorzystywaniu pozyskanych informacji;
- rzetelnie, z poszanowaniem praw autorskich, korzysta z informacji;
- rozwija umiejętność krytycznego myślenia i formułowania opinii.

OCENĘ CELUJĄCĄ (WYMAGANIA WYKRACZAJĄCE) otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę bardzo dobrą oraz:

- twórczo i samodzielnie rozwija swoje uzdolnienia i zainteresowania;
- proponuje rozwiązania oryginalne i wykraczające poza materiał programowy;
- bierze udział i osiąga sukcesy w konkursach literackich, teatralnych, ortograficznych w szkole i poza nią;
- podejmuje działalność literacką lub kulturalną w różnych formach (udział w akademiach, inscenizacje teatralne, współpraca ze szkolną gazetką, koła zainteresowań);
- w pełni wykorzystuje posiadaną wiedzę i umiejętności w pracy indywidualnej i grupowej;
- łączy posiadaną wiedzę i umiejętności z różnych przedmiotów do wykonania określonego zadania.

I. Kształcenie literackie i kulturowe

Czytanie utworów literackich

- porównuje funkcję analizowanych elementów świata przedstawionego w różnych utworach epickich, poetyckich, dramatycznych;
- wskazuje elementy baśni, legendy, bajki, mitu w innych tekstach kultury oraz odnajduje i omawia nawiązania do tego typu utworów we współczesnych tekstach kultury, np. opowiadaniach, powieściach, reklamach, oraz w języku, np. we frazeologii;
- dostrzega zależność między przenośnym znaczeniem a intencją nadawcy wypowiedzi;
- w tekstach poetyckich i reklamowych wskazuje elementy o charakterze perswazyjnym;
- interpretuje metaforyczne i symboliczne treści utworów;
- podejmuje dyskusję na temat obecności zachowań przedstawionych w utworze w świecie współczesnym
- omawia sposób przedstawienia relacji międzyludzkich w innych tekstach kultury;
- podaje przykłady przedstawienia wybranego motywu w innych tekstach kultury;
- wskazuje w dramacie elementy kultury sarmackiej;
- wnikliwie analizuje i porównuje treść utworu z jego ekranizacją.

Odbiór tekstów kultury

- odnosi się do postaw bohaterów kultury i wnikliwie opisuje otaczającą ich rzeczywistość;
- interpretuje metaforyczne i symboliczne znaczenie dzieł sztuki;
- analizuje teksty kultury uwzględniając szereg kontekstów, np. społeczny, polityczny, historyczny;
- podejmuje dyskusję na temat komentarza artysty odnoszącego się do jego dzieł;
- porównuje obraz z innymi tekstami kultury poruszającymi daną tematykę;
- analizuje wskazany plakat teatralny;
- formułuje na podstawie tekstu uniwersalne prawdy o ludzkiej psychice;
- omawia nawiązania kulturowe obecne w wybranym tekście kultury;
- wypowiada się na temat roli reżysera w interpretacji tekstu dramatycznego;
- podejmuje dyskusję na temat granic wolności reżysera w interpretacji tekstu dramatycznego;
- omawia wskazane obrazy pod kątem ich związku z epoką;
- wypowiada swoją opinię na temat rzeźby abstrakcyjnej;
- tworzy pisemną recenzję wybranego dzieła sztuki;
- omawia inne, znane sobie teksty kultury należące do fantastyki (literatura, film, komiks);
- wskazuje różnice pomiędzy fantastyką a science fiction;
- przedstawia swoje zdanie na temat fantastyki.

II. Kształcenie językowe

Gramatyka języka polskiego

- świadomie stosuje wiedzę językową w zakresie treści materiałowych przewidzianych programem nauczania słownictwa, składni, fleksji i fonetyki, słowotwórstwa;
- układa zdania ćwiczące wymowę;
- redaguje instrukcję, w której wykorzystuje czasowniki w trybie rozkazującym;
- odmienia czasowniki kłopotliwe.

Zróżnicowanie języka

- różnicuje słownictwo, świadomie używając archaizmów, neologizmów;
- zna słownictwo gwarowe, regionalne i potrafi wykorzystywać jego elementy;
- zna i stosuje sposoby wzbogacania słownictwa.

Komunikacja językowa i kultura języka

- świadomie stosuje wiedzę językową w zakresie treści materiałowych przewidzianych programem nauczania słownictwa, składni, fleksji i fonetyki.

Ortografia i interpunkcja

- wykazuje się szczególną dbałością o poprawność ortograficzną i interpunkcyjną wypowiedzi.

III. Tworzenie wypowiedzi

Elementy retoryki

- tworzy samodzielne wypowiedzi cechujące się ciekawym ujęciem tematu, pomysłową formą, poprawną konstrukcją oraz właściwym doбором środków językowych;
- funkcjonalnie wykorzystuje środki retoryczne oraz rozumie ich oddziaływanie na odbiorcę;
- podejmuje dyskusję na temat najważniejszych aspektów życia;
- podejmuje dyskusję na temat sentencji życiowych i odnosi je do wybranych tekstów kultury.

Mówienie i pisanie

- przedstawia własne stanowisko w związku ze sposobem rozwiązania problemu, wykonania zadania, formułuje twórcze uwagi;
- podejmuje rozmowę na temat przeczytanej lektury, dzieła także spoza kanonu lektur przewidzianych programem nauczania w klasie siódmej; omawia je w odniesieniu do innych dzieł także spoza kanonu lektur;
- tworzy samodzielne wypowiedzi cechujące się ciekawym ujęciem tematu, pomysłową formą, poprawną konstrukcją oraz właściwym doбором środków językowych;
- pisze wnikliwą recenzję filmu, dzieła teatralnego, dzieła sztuki;
- przygotowuje prezentację na temat wybranego artysty;

- wypowiada opinię na temat sztuki abstrakcyjnej;
- obszernie omawia kontekst historyczny utworu.

IV. Samokształcenie

- tworzy różnorodne prezentacje, projekty wystaw, realizuje krótkie filmy z wykorzystaniem technologii multimedialnych;
- wybiera i wykorzystuje informacje z różnych źródeł (np. czasopism, stron internetowych) we własnych wypowiedziach o charakterze informacyjnym lub oceniającym;
- wykorzystuje bogate konteksty;
- formułuje i rozwiązuje problemy badawcze;
- wykazuje zainteresowania kulturą i potrzeby uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych;
- samodzielnie dociera do informacji, dokonuje ich selekcji, syntezy oraz wartościowania;
- rzetelnie korzysta ze źródeł wiedzy, w tym stosowania cudzośćwotu, przypisów i odsyłaczy;
- wykazuje szacunek dla cudzej własności intelektualnej;
- rozwija swoje uzdolnienia przez udział w różnych formach poszerzania wiedzy, na przykład w konkursach, olimpiadach przedmiotowych.